

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Václava Novotného a JUDr. Vojtěcha Šimíčka v právní věci žalobkyně: **I. D.**, zast. Mgr. Radkou Dohnalovou, advokátkou se sídlem Tábor, Převrátílská 330, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, Praha 7, Nad Štolou 3, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 13. 11. 2003, č. j. OAM- 5770/VL-10-12-2003, o kasační stížnosti žalobkyně-stěžovatelky proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 12. 2004, č. j. 24 Az 2318/2003 - 28,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalovanému **s e** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**
- III.** Zástupkyni žalobkyně Mgr. Radce Dohnalové, advokátce, **s e p ř i z n á v á** odměna a náhrada nákladů ve výši 2150 Kč, která jí bude vyplacena do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí z účtu Nejvyššího správního soudu.

O d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem Krajský soud v Ostravě (dále krajský soud) zamítl jako nedůvodnou žalobu žalobkyně proti rozhodnutí žalovaného ze dne 13. 11. 2003, č. j. OAM-5770/VL-10-12-2003, kterým jí žalovaný neudělil azyl podle § 12, § 13, odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu) a dále rozhodl tak, že se na ni nevztahuje překážka vycestování ve smyslu ustanovení § 91 zákona o azylu.

Kasační stížnost podala žalobkyně - nyní stěžovatelka (§ 105 odst. 1 s. ř. s.) z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a/ až d/ s. ř. s. V jejím doplnění ze dne 23. 8. 2005

ji konkretizovala a uvedla, že žádost o azyl podala proto, že měla v zemi původu vážné problémy s náboženskou sektou, na kterou pod vlivem hypnózy převedla svůj majetek včetně bytu. Když chtěla sektu opustit, nutili ji její členové k návratu, obtěžovali ji doma, v zaměstnání i u přátel, vyzývali ji k sebevraždě, jinak, že jí k smrti pomohou. Při pohovoru stěžovatelka uvedla, že se před odjezdem ze země původu bála komukoliv podívat do očí, aby ji nezhypnotizoval. Na státní orgány se neobrátila, neboť by s její stížností stejně nic neudělaly. Krajský soud podle stěžovatelky pochybil, když pronásledování ze strany členů sekty nepovažoval za pronásledování ve smyslu zákona o azylu, zejména s ohledem na to, že stěžovatelka jednání těchto osob neoznámila příslušným státním orgánům. Poukázala na ustanovení § 2 odst. 6 zákona o azylu a uvedla, že na Ukrajině státní správa včetně policie funguje neefektivně, zejména pokud jde o stížnosti běžných, nikoliv politicky či oligarchicky vlivných osob. Také poukázala na zprávu MZV ČR č. j. 105419/2003 ze dne 12. 2. 2003. Dále vytkla krajskému soudu ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d/ s. ř. s. jinou vadu řízení, která mohla mít za následek nezákonnost rozhodnutí ve věci samé. Odkázala na ustanovení § 92 zákona o azylu, § 16 správního řádu v souvislosti s § 9 zákona o azylu, dále na § 29 odst. 3 o. s. ř. v souvislosti s § 64 s. ř. s. a měla za to, že skutečnosti, které uváděla během řízení a zejména při pohovorech, vzbuzují vážné pochybnosti o tom, zda je psychicky zdravá a zda je schopna pochopit smysl a účel azylového řízení. Její tvrzení o zhypnotizování členy sekty a o tom, že se proto bála lidem podívat do očí, jasně naznačují, že stěžovatelka může trpět např. paranoidní psychózou. Správní orgán a potažmo soud měly proto podrobit stěžovatelku základnímu psychiatrickému vyšetření a ustanovit jí opatrovníka, který by mohl řádně hájit její zájmy ve správním a v soudním řízení. Pochybnosti o psychickém zdraví měly správní orgán a soud zvážit při rozhodování o humanitárním azylu ve smyslu ustanovení § 14 zákona o azylu. Oba orgány dospěly v rozporu s obsahem spisu a konkrétní situace stěžovatelky k závěru, že u ní nejsou splněny podmínka § 91 zákona o azylu. Podle tohoto ustanovení neplatí povinnost ukončit pobyt, pokud by cizinec byl nucen vycestovat do státu, kde je ohrožena jeho svoboda z důvodu náboženství. Stěžovatelka se domnívá, že „svoboda náboženství“ zahrnuje i „svobodu ateismu“, to znamená svobodnou možnost nepřislušet k žádné církvi či z církve potažmo sekty svobodně vystoupit. Tato svoboda jí na Ukrajině dopřána nebyla a státní orgány by jí ochranu této svobody nebyly schopny zabezpečit. V případě návratu do země původu by byla vystavena nátlaku, aby spáchala sebevraždu, což lze považovat za nelidské a ponižující zacházení ve smyslu § 91 odst. 1 písm. a/ bod 2 zákona o azylu, které jí sice hrozí ze strany osob soukromých, avšak za situace, kdy státní orgány nejsou schopny zajistit jí dostatečnou ochranu. V případě povinnosti vrátit se na Ukrajinu by také bylo vážně ohroženo její právo na respektování soukromého života ve smyslu čl. 8 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (publikovaná pod č. 209/1992 Sb.). Kasační stížností se stěžovatelka domáhá zrušení napadeného rozsudku krajského soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení. Podle § 107 s. ř. s. požádala o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

Žalovaný se k podané kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené rozhodnutí v souladu s ust. § 109 odst. 2, 3 s. ř. s., vycházel přitom ze skutkového a právního stavu v době vydání přezkoumávaného správního rozhodnutí (§ 75 odst. 1 s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde je o kasační stížnosti rozhodováno přednostně. Navíc je žadatel chráněn před důsledky rozsudku krajského

soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu, mj. pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) – ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatelky žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

Protože stěžovatelka v kasační stížnosti napadá rozsudek krajského soudu proto, že nesprávně posoudil důvody pro udělení azylu ve smyslu § 12, § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona o azylu, jakož i překážky vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu, vycházel Nejvyšší správní soud při posuzování předmětných námitek z níže uvedených zákonných ustanovení.

Podle § 12 písm. a) zákona o azylu se cizinci udělí azyl, bude-li v řízení o udělení azylu zjištěno, že cizinec je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod. Podle § 12 písm. b) téhož zákona se cizinci udělí azyl, bude-li v řízení o jeho udělení zjištěno, že cizinec má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině, nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.

Podle § 14 zákona o azylu, jestliže v řízení o udělení azylu nebude zjištěn důvod pro udělení azylu podle § 12, lze v případě hodném zvláštního zřetele udělit azyl z humanitárního důvodu.

Podle ustanovení § 91 zákona o azylu povinnost ukončit pobyt cizince na území České republiky neplatí, pokud by byl cizinec nucen vycestovat do státu, kde je ohrožen jeho život nebo svoboda z důvodu jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině, nebo pro politické přesvědčení, nebo do státu, kde mu hrozí nebezpečí mučení, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu, a nebo kde je jeho život ohrožen v důsledku válečného konfliktu, nebo do státu, který žádá o jeho vydání pro trestný čin, za který zákon tohoto státu stanoví trest smrti, a nebo jestliže by to bylo v rozporu s mezinárodními závazky České republiky. Povinnost posoudit existenci překážek vycestování ukládá ustanovení § 28 zákona o azylu.

Nejvyšší správní soud vychází z usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 12/04, v němž Ústavní soud k výkladu práva na azyl, mimo jiné, vyslovil, že azyl je výjimečný institut konstruovaný za účelem poskytnutí ochrany tomu, kdo z důvodů v zákoně stanovených pocítuje oprávněnou obavu z pronásledování ve státě, jehož je občanem. Azyl jako právní institut není (a nikdy nebyl) univerzálním nástrojem pro poskytnutí ochrany před bezprávím, jakkoli surovým, hrubým a těžce postihujícím jednotlivce nebo celé skupiny obyvatel. Důvody pro poskytnutí azylu jsou zákonem vymezeny poměrně úzce a nepokrývají celou škálu porušení lidských práv a svobod, která jsou jak v mezinárodním, tak ve vnitrostátním kontextu uznávána (srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 4. 2002, č. j. 6 A 796/2000 - 37). Jinými slovy: institut azylu je aplikovatelný v omezeném rozsahu, a to pouze pro pronásledování ze zákonem uznaných důvodů, kdy je tímto institutem

chráněna toliko nejvlastnější existence lidské bytosti a práva a svobody s ní spojené, třebaže i další případy vážného porušování ostatních lidských práv jsou natolik závažné, že by na ně taktéž bylo možno nahlížet jako na pronásledování. Proto např. porušování hospodářských, sociálních a kulturních práv, jejichž požívání je do značné míry závislé na stupni ekonomické vyspělosti příslušné země, nečiní z dané osoby uprchlíka ve smyslu Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, kterou je Česká republika vázána, a není tedy ani důvodem pro udělení azylu podle ustanovení § 12 azylového zákona, byť by životní podmínky v dané zemi byly sebevíc tíživé, ledaže by ekonomická opatření mající nepříznivý dopad na životní úroveň příslušné osoby byla skrytě namířena proti určité národnostní, rasové nebo politické skupině; zde by pak podle okolností případu přicházelo v úvahu naplnění podmínek pro udělení azylu.

Z obsahu správního spisu, návrhu na udělení azylu ze dne 1. 11. 2003 i protokolu o pohovoru dle § 23 odst. 1 zákona o azylu ze dne 7. 11. 2003, přičemž oba dokumenty byly sepsány se stěžovatelkou za účasti tlumočnicka z jazyka ruského, vyplývá, že stěžovatelka opustila Ukrajinu a do České republiky vstoupila 20. 8. 2003. Důvodem jejího odchodu ze země původu byly její tvrzené potíže se členy sekty, kterou v návrhu označila jako „Děti země“, při pohovoru jako „Děti boha“. Toto je také její důvod žádosti o azyl v České republice. Jiný důvod stěžovatelka neuváděla, mimo toho, že žádostí o udělení azylu chce legalizovat svůj pobyt v České republice. Protože stěžovatelka v průběhu řízení před správním orgánem připustila, že se v zemi svého původu neobrátila s žádostí o pomoc na státní orgány Ukrajiny s odůvodněním, že by jí stejně nepomohly, dospěl správní orgán k závěru, že stěžovatelka neprokázala, že byla pronásledována a že by se mohla oprávněně obávat pronásledování v případě návratu do vlasti a její důvody odchodu ze země původu považoval za odlišné od důvodů uvedených v § 12 zákona o azylu. Ke stejnému závěru dospěl i krajský soud v napadeném rozsudku.

Podle názoru stěžovatelky vyjádřeného v kasační stížnosti však v tomto směru správní orgán i soud pochybily. Stěžovatelka poukázala na zprávu MZV ČR č. j. 105419/2003 ze dne 12. 2. 2003, podle níž, jak sama uvádí, obrátí-li se na státní orgány Ukrajiny občan s obavou z ohrožení ze strany organizovaného zločinu, kam by, podle ní, členové sekty orientované na majetek patřili, reagují státní orgány pozitivně pouze v ojedinělých případech - významných politiků, podnikatelů, přičemž v mnoha případech jde o krok představující pro stěžovatele značné riziko, neboť státní orgány se strukturami mafie zejména v regionech spolupracují. Nejvyšší správní soud k tomuto důvodu kasační stížnosti především uvádí, že správní orgán v rozhodnutí ze dne ze dne 13. 11. 2003, č. j. OAM- 5770/VL-10-12-2003, ze zprávy uváděné stěžovatelkou nevychází a nečiní tak ani krajský soud. Tato zpráva se nenachází v obsahu správního ani soudního spisu. Stěžovatelka tuto zprávu ke kasační stížnosti nepřiložila a nenavrhla provedení důkazu touto zprávou. Nejvyšší správní soud má za to, že správní orgán měl k dispozici dostatek podkladů pro rozhodnutí o žádosti stěžovatelky o udělení azylu a tyto podklady v rozhodnutí uvedl. Vycházel pak především z toho, co sama stěžovatelka uvedla. Jí uváděné důvody nepovažoval za relevantní pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu. S jeho závěry souhlasil krajský soud a souhlasí s nimi i Nejvyšší správní soud. Podle čl. 43 Listiny základních práv a svobod poskytuje Česká republika azyl cizincům pronásledovaným za uplatňování politických práv a svobod. Toto ustanovení je provedeno v § 12 zákona o azylu. Podle § 2 odst. 6 zákona o azylu za pronásledování se pro účely tohoto zákona považuje ohrožení života nebo svobody, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání, pokud jsou prováděna, podporována či trpěna úřady ve státě, jehož je cizinec státním občanem, nebo státu posledního trvalého bydliště v případě osoby bez státního občanství nebo pokud tento stát není schopen

odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před takovým jednáním. Pokud měla stěžovatelka v zemi svého původu – Ukrajině – potíže se členy sekty a neobrátila se v zemi svého původu na příslušné státní orgány o pomoc, nelze dojít k závěru, že tyto jí tvrzené praktiky členů sekty byly prováděny, podporovány nebo trpěny úřady státu – země původu stěžovatelky, nebo že tento stát není schopen odpovídajícím způsobem zajistit její ochranu před takovým jednáním. Námitku stěžovatelky uvedenou v kasační stížnosti, že splnila podmínky pro udělení azylu podle § 12 zákona o azylu, neshledal Nejvyšší správní soud důvodnou.

Ani další námitku stěžovatelky, totiž, že řízení před správním orgánem i před krajským soudem trpěla vadou spočívající v nedostatku procesní způsobilosti stěžovatelky, aniž byla stěžovatelka v uvedených řízeních řádně zastoupena, neshledal Nejvyšší správní soud důvodnou. Za způsobilého k právním úkonům podle § 92 zákona o azylu se považuje cizinec ode dne, kdy dosáhl věku 18 let. Nemůže-li jednat samostatně, je mu ustanoven opatrovník. Na řízení o azylu se vztahují ustanovení správního řádu s výjimkami stanovenými v § 9 zákona o azylu. Podle § 15 správního řádu účastník může samostatně jednat v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práva a brát na sebe povinnosti. Podle § 16 odst. 1 správního řádu účastníka řízení, který nemůže v řízení jednat samostatně, zastupuje zákonný zástupce; nemá-li zákonného zástupce, a je-li toho třeba k hájení práv, ustanoví mu správní orgán opatrovníka. Podle údajů samotné stěžovatelky a jí předložených dokladů správnímu orgánu, se stěžovatelka narodila dne 2. 9. 1973. V době rozhodování správního orgánu měla 30 roků, tedy více jak 18. Byla způsobilá k právním úkonům podle zákona o azylu. Stěžovatelka předložila správnímu orgánu pas vystavený zemí svého původu, jehož část se ve fotokopii nachází ve správním spisu. Z výše uvedených skutečností, a z toho, co uvedla před správním orgánem, nevznikají v Nejvyšším správním soudu žádné pochybnosti o tom, že mohla v řízení před správním orgánem jednat samostatně. Tyto pochybnosti nevznikly ani u správního orgánu, proto jí pro řízení neustanovil opatrovníka. Tvrzení stěžovatelky v kasační stížnosti, že skutečnosti jí uváděné během řízení a zejména při pohovorech, vzbuzují vážné pochybnosti o tom, zda je psychicky zdravá a že může trpět např. paranoidní psychózou, se jeví Nejvyššímu správnímu soudu jako účelové. Stěžovatelka v kasační stížnosti, ani dříve, netvrdila, že by byla zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo ve způsobilosti k právním úkonům omezena, netvrdila, že by se léčila u psychiatra a nepředložila žádnou lékařskou zprávu vystavenou lékařem – psychiatrem, z níž by vyplývaly skutečnosti jí tvrzené v kasační stížnosti. Její výtka ve vztahu ke správnímu orgánu v tomto směru s tím, že správní orgán ji měl podrobit základnímu psychiatrickému vyšetření, není tedy důvodná. Tento závěr pak platí i ve vztahu ke krajskému soudu.

Vzhledem k výše uvedenému závěru, neshledal Nejvyšší správní soud důvodnou ani námitku stěžovatelky, že vzhledem k pochybnostem o jejím psychickém zdraví, měl k této skutečnosti přihlížet správní orgán a poté i krajský soud při posuzování a rozhodování o humanitárním azylu ve smyslu § 14 zákona o azylu.

Zcela nedůvodnou shledal Nejvyšší správní soud i námitku stěžovatelky pokud jde o překážku vycestování ve smyslu ustanovení § 91 zákona o azylu. Správní orgán se touto otázkou řádně zabýval, přičemž krajský soud se s jeho závěry ztotožnil. Rovněž Nejvyšší správní soud souhlasí se závěry, které správní orgán v přezkoumávaném rozhodnutí učinil. Námitka stěžovatelky, že by při povinnosti vrátit se na Ukrajinu byla ohrožena její svoboda náboženství, respektive její svoboda ateismu, je zcela nepřipadná a totéž se týká její námitky, že bude vážně ohroženo její právo na respektování soukromého života a že bude vystavena nátlaku (ze strany členů sekty), aby spáchala sebevraždu, což lze, podle ní považovat za nelidské a ponižující zacházení ve smyslu § 91 odst. 1 písm. a/ bod 2 zákona o azylu.

Všechny tyto námitky stěžovatelky totiž souvisejí s jejími tvrzenými problémy se členy sekty, které ovšem neřešila se státními orgány země svého původu, jak již výše je uvedeno.

Kasační stížnost stěžovatelky obsahuje v obecné poloze i nesouhlas s tím, že jí nebyl udělen azyl podle § 13 zákona o azylu. V tomto směru však kasační stížnost zcela postrádá důvody tohoto nesouhlasu. Navíc z obsahu správního spisu i soudního spisu nevyplývají žádné skutečnosti osvědčující, že by se mohlo u stěžovatelky jednat o udělení azylu ke sloučení rodiny ve smyslu § 13 zákona o azylu a proto se touto námitkou Nejvyšší správní soud dále nezabýval.

Z důvodů v tomto rozhodnutí uvedených Nejvyšší správní soud kasační stížnost stěžovatelky jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

V řízení o kasační stížnosti měl úspěch žalovaný a měl by proto právo na náhradu nákladů tohoto řízení (§ 60 odst. 1 s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s.). Protože žalovaný náhradu nákladů jednak nežádal a jednak mu podle obsahu spisu prokazatelné náklady ani nevznikly, rozhodl Nejvyšší správní soud tak, jak je ve výroku tohoto rozhodnutí uvedeno.

Pro řízení o kasační stížnosti ustanovil krajský soud stěžovatelce zástupce – advokáta. Pro tento případ hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování platí stát (§ 35 odst. 7 s. ř. s.). Zástupkyni stěžovatelky přísluší odměna za zastupování za dva úkony po 1000 Kč (§ 9 odst. 3, § 7, § 11 odst. 1, písm. b/ a d/ vyhl. č. 177/1996 Sb.) a dvakrát režijní paušál 75 Kč (§ 13 odst. 3 vyhl. č. 177/1996 Sb.), tedy celkem 2150 Kč.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 31. března 2006

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu